

Evropě to osladíme

Název emise: České vynálezy: Kostkový cukr

Den vydání: 6. března 2019

Hodnota: 19 Kč; č. 1024 (ČP)

Rozměr známkového obrazu: 23 x 40 mm

Výtvarný návrh: Jiří Slíva

Druh tisku: plnobarevný OF

Papír: fl-an-OF; **Tisk:** PTC Praha

Tisková forma: zn. 4x 50; **Náklad:** 1 mil.

FDC: OTp v barvě černé

Rytec FDC: Bohumil Šneider

Tisk: PTC Praha; **Náklad:** 3.200

ode zdi ke zdi, jak jsme zmínili v předešlých případech).

Kostkový cukr vynalezl Jakub Rad, ředitel cukrovaru v jihočeských Dačicích, v roce 1843. Literatura uvádí, že chtěl vyhovět své ženě, která si při odštipování kousku cukru z homole zranila prst a chtěla po něm, aby vymyslel něco praktičtějšího. To se Radovi povedlo – vynalezl lis, v němž z cukrové moučky zhotovoval pevné kostky. Získal na to dokonce patent, a tak je jeho

Věta v titulku byla sloganem spotu propagujícího české předsednictví Evropské unie v roce 2009. Mně se tehdy líbilo, už pro svůj dvojitý význam, tradiční české rebelantství skryté za český vynález – kostku cukru. Ovšem, co z těch plánů nakonec zbylo? A kde jsou dnes jejich hlavní protagonisté, Vondra a Topolánek? Škoda mluvit... A tak nám zbyla alespoň ta kostka, jako připomínka dávných dob, kdy Království české bylo řepářskou a cukrovarnickou velmocí, takže není divu, že v této nejpřůmyslovější části Rakouského císařství jako první upustili od tradičního zpracování cukru do homolí a vynalezli něco praktičtějšího, co používáme dodnes.

Já se s výrazem homole cukru poprvé setkal jako školák při povinné četbě Malého Bobše, konkrétně ve scéně, kde je vyslán na nákup a při cestě zpět si z papíru, do nějž mu kupec odseknutý kousek homole zabalil, vezme malinkou odpadlou štěpinku a nechá si ji rozpustit na jazyku. Tohle potěšení kluka z chudé rodiny jsem našťásti nezažil, kostkový cukru jsme doma měli vždycky dost. V Kameňáku pak pan Kohn v podání Josefa Laufera kostek kupuje celou krabici, jako nejnlevnější bonboniéru pro tchyni. Snad proto, že cukr je dneska vydáván výživovými poradci za naprostý jed, který nás akorát tak přivede do hrobu, takže ke slovu opět přišla umělá sladidla, možná o nic lepší než cukerin, který za Velké války pašoval Franta Sauer ze Žižkova. Jak je to ale ve skutečnosti ví asi jen pánbůh, protože co já pamatuju, tak největším nepřítelem ještě nedávno byly živočišné tuky, tedy máslo a sádlo, a spásou naopak tuky rostlinné, o nichž se ale v poslední době dozvídáme, že mají také své temnější stránky, zatímco máslo má řadu skvělých předností. Nejspíš to podobné bude i s cukrem, a nakonec i s pěstováním jeho zdroje, cukrové řepy. To má u nás tradici sahající až do počátku 19. století, kdy se v důsledku přerušení dovozu cukrové třtiny ze zámoří rychle rozšířilo po celé Evropě. Ve druhé polovině 19. století bylo u nás už více než 200 cukrovarů, dnes je jich jen sedm. Jde o důsledek dotační politiky Evropské unie, pro kterou byly značně omezeny plochy pro pěstování cukrovky a většina cukrovarů byla uzavřena. V roce 2017 byla regulace pěstování cukrovky ze strany EU zrušena, takže lze očekávat opětovné rozšíření osevních ploch (někde možná na úkor řepky, jejíž pěstování pro účely přimíchávání do pohonných hmot nejspíš více zatěžuje životní prostředí, než přispívá k jeho ochraně – opět tedy

autorství stvrzeno černé na bílém. Dačický cukrovar ležící mimo řepářskou oblast už dávno zanikl, v městě však jako upomínku na ten slavný vynález vztyčili kostce cukru pomník, který si tu návštěvníci mohou prohlédnout dodnes.

Jiří Slíva známku k připomenutí „českého“ vynálezu (ty uvozovky jsou tam proto, že Radl byl Švýcar, který do Dačic přišel z Rakouska) pojednal osobitě, jak je ostatně jeho zvykem, a opět se to vyplatilo – výsledek je skvělý. Ruka vhažující kostku cukru do hrnku kávy nebo černého čaje je srozumitelná všem. Znáмка je veselá, takže určitě zaujme adresáty, doufáme jen, že relativně nedávno zvýšené poštovné 19 Kč nebude v nejbližší době opět neaktuální, to by pak majitelé známek splakali nad výdělkem.

V kresebné výzdobě FDC číšník ve fraku v poloze vah drží v jedné ruce homoli cukru, ve druhé pak mísu kostek – vyberte si. Razítko tvoří opět šálek čaje nebo kávy, do nějž padá trojice kostek cukru (to mi připomnělo starý vtíp, jak si pan Kohn stěžuje panu Roubíčkovvi, že si nikdy pořádně nevychutná šálek čaje. Na návštěvě si do něj dávám tři kostky cukru a doma jednu, ovšem nejradyší ho mám se dvěma...). Jako domicil jsou samozřejmě uvedeny Dačice, a opět originálně, na ploše podšálku.

